

УДК 72.03

О.І. Оніщук,

*магістр архітектури,**Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури м. Київ***„РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНИХ ОЗНАК В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ КИЄВА”**

Анотація: в статі проведений аналіз у використанні регіональних ознак в забудові вулиці Хрещатик. Викладені проблеми застосування та пошуку сучасного, регіонального образу в архітектурі Києва ХХІ ст. Виявлено, що тема дослідження архітектури, як інформаційного носія на прикладі вивчення регіональних ознак в архітектурі Києва є досить актуальною в світлі збереження та подальшої ретрансляції культурного надбання місцевої, столичної архітектури.

Ключові слова: регіональні ознаки в архітектурі, архітектура, пульсуючий простір, Хрещатик.

Постановка проблеми. Що мається на увазі коли говорять: „Це віденська, празька, московська, а це саме, київська архітектура?” В чому полягає різниця між характером забудови одного міста від іншого? Які особливості, протягом століть формують неповторне „обличчя ” столиці України зокрема? А чи є вони, взагалі, на теренах Києва, особливо сьогодні? Якщо існують ці ознаки, то яким чином вони створюються, розвиваються, що на них впливає і, як впливають вони на нас? Ці всі питання з’являються останнім часом, завдяки, так званій універсальній, інтернаціональній архітектурі, матеріалам, методам, підходам, що впроваджуються в багатьох містах світу.

Актуальність дослідження. В останні десятиліття в світі почали швидко розвиватися глобалізаційні процеси в різних галузях людської діяльності. Досить активно знищуються кордони, в тому числі і в архітектурі, між регіональними відмінностями – країн світу, регіонами, містами. Ті ж самі процеси відбуваються і в Києві. Завдяки появі закордонних, часто вторинних, морально застарілих матеріалів, тенденцій, архітекторів, ідей, столиця України з кожним роком стає все більш схожою на велику кількість інших міст. Місто на „схилах Дніпра” втрачає своє регіональне, столичне „обличчя ”. Величезну роль у цьому процесі, протягом багатьох століть відігравала наявність та використання регіональних ознак, які в усі часи були одним з основних „інформаційних ” джерел. Вони ретранслявали, зберігали та формували образ, основні культурні надбання, світобачення архітекторів, мешканців Києва. Все частіше в спорудах та будівлях Києва без належного та відповідного підтексту

використовуються архітектурні елементи, що належать до інших функціональних груп, культур, регіонів. Втрачається з'єднувально-інформаційна ланка – київські ознаки, між „автором (архітектором) та споживачем (глядачем)”. До них відносяться, такі вічні та важливі засоби архітектури, як композиція, колір, пропорції, ритм, метр, масштаб, орнамент, символіка, матеріал. Проте, місцеві особливості – це не тільки використання декору та інших образотворчих засобів, скільки містобудівні та композиційно-планувальні прийоми. До того ж, врахування чинників – природних, архітектурних, історичних дає змогу більш точно розуміти та відчувати особливості київської забудови – минулого, сучасного та майбутнього.

Виклад основного матеріалу. Сучасна київська архітектура, починає прямувати до вузько-технологічних аспектів, до використання типової універсальної мови, одночасно, позбавляючись своєї естетичної, інформативної, знакової, національної, регіональної та духовної складової.

Ле Корбюз'є попереджав про те, що завдання архітектури не зводиться тільки до створення об'єкта, адже будівельник може зробити це більш професійно, її завдання дати людині можливість відчути емоційне переживання. Цілком можливо, це не тільки від архітектури, а й від оточуючого середовища, що впливає на конкретну будівлю. Таке „відчуття ” можливе, лише при існуванні певної мови – семіотики в архітектурі, якою автор може передати змістовну інформацію, що змусить відреагувати людину. Винятком київського сьогодення, в цьому правилі є лише емоція здивування, коли людина не в змозі прочитати або побачити певний, дуже часто звичний для даної території „код ”.

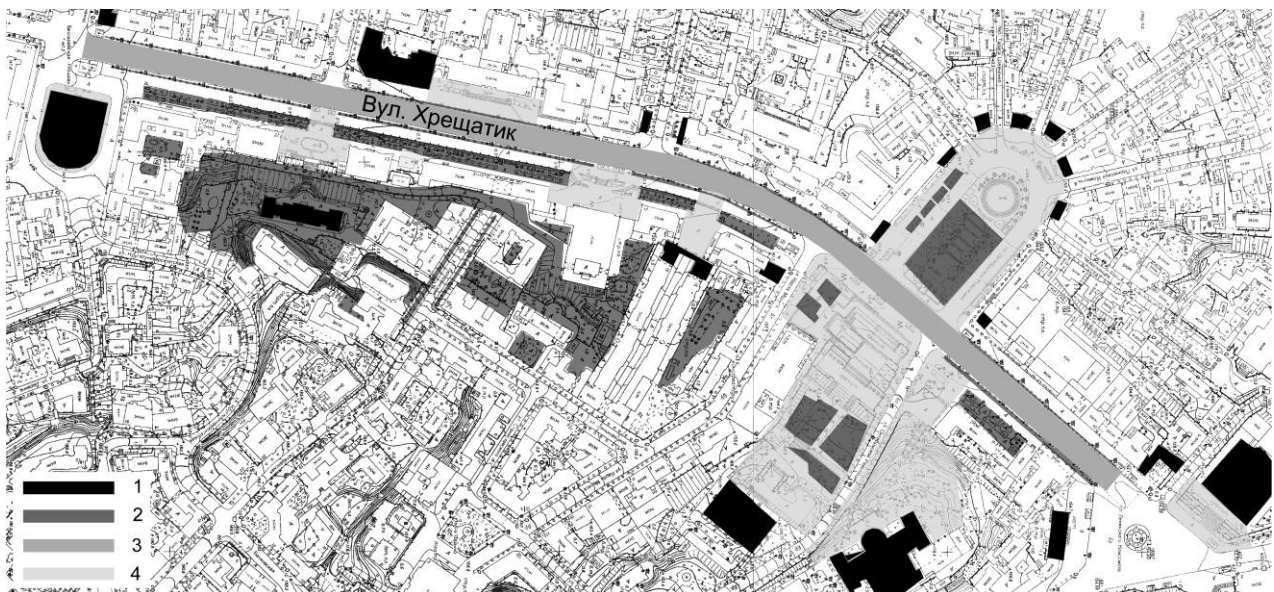
На протипагу київським майстрам, провідні архітектурні майстерні, школи світу залишивши в минулому архітектуру однієї функціональності та краси повертаються, переходять на інший, більш змістовний рівень. На цьому етапі архітектура починає вмещувати в собі водночас новий і в той же час невинувато забутий елемент – інформаційно-знаковий, який виявляє відмінності архітектури того чи іншого регіону. Саме це доповнення починає виходити на одне з чільних місць при створенні новітнього образу в архітектурі. Таким чином, людина розглядаючи, працюючи, живучи в тій чи іншій будівлі неопосередковано спілкується з нею та переймає від неї певну інформацію. Цей процес відбувається, як на свідомому так і підсвідомому рівнях. Те, що „глядач ” не може зрозуміти, побачити – він відчуває. Саме такі елементи, що присутні неопосередковано є також дуже важливими. За допомогою їх формується певний характер, психологія мешканця міста, будинку.

Проживаючи в певному кварталі чи розглядаючи будівлю початку ХХ ст. можна було, часто неусвідомлено „прочитати ” величезну „книгу ”. Вона

розповідала про світосприйняття архітектора, який створював цю будівлю, „читач ” міг побачити і зрозуміти символіку, що „охороняла ” помешкання, відчутти та виявити втілені в архітектуру традиції та культуру, що передавалися віками. Теж саме стосується й архітектури більш сучасного стану – повоєнного Хрещатика середини ХХ століття. Тут сплелися найкращі риси традиційної київської архітектури, які вже понад півстоліття формують своїми формами, пластикою, розташуванням, пропорціями, масштабом – неповторний, живописний, хрещатицький дух. До цього можна додати висловлення М.Коломійця: „Київ завжди славився умінням архітекторів використовувати рельєф місцевості, ця традиція знайшла продовження в пластичному рішенні поперечного профілю Хрещатику” [2]. Можливо, що саме ці ознаки мають й надалі формувати архітектурні особливості Києва. Отож, можна зазначити такі основні київські особливості, що проявлені на головній вулиці міста: розміщення висотних домінант-будинків на найвищих ділянках пагорбів; розташування будівель вглибині кварталу; створення між забудовою панорамно–перспективних, багатопланових „розривів ”, а також в будівлях – арок; введення в структуру вулиці, великої кількості зелених насаджень, зокрема, каштанів, на терасованих ділянках – тополь, які одночасно були, як рекреаційними так і буферними зонами між дорогою та житлом (Мал.1). Могутні крони каштанів опоясують зеленою стрічкою всю забудову непарної сторони вулиці, яка зберегла свій первинний плавний поворот [5]; організація криволінійності вулиці; формування висотних домінант – орієнтирів, як в середині забудови, так і на кутах кварталів; організація „пульсуючого ” простору, як по вертикалі так і по горизонталі. Перед глядачем театральню, поступово та плавно відкриваються нові краєвиди, панорами, фасади, деталі під різними кутами. За спостереженнями Ю. Нельговського, ця риса характерна, як для всього міста так і для Хрещатика зокрема: „Найбільш характерна, історично сформована риса забудови Києва обумовлена сильно пересіченою місцевістю. Місто рясніє безліччю точок, з яких забудова сприймається в різних, іноді несподіваних ракурсах. Ця особливість, була майстерно використана в повоєнні роки при створенні головної магістралі столиці – Хрещатика ” [4]. Використання традиційного світло-золотавого кольору київської керамічної плитки. Прослідковується велика кількість зовнішніх та внутрішніх точок сприйняття, перспектив (їх чередування) в структурі вулиці. Завдяки таким точкам, перехрестям, площам утворюється особлива, горизонтальна модель пульсуючого простору з більш широкими та вузькими ділянками (Мал.1). „Простір звужується або розширюється. Так формується на Хрещатику його живий, пульсуючий простір, що ритмічно розгойдується в один або в інший бік. І амплітуда цих поверхів простору, будучи вільною, не

зарегламентованою, спрощеною містобудівною формулою, нагадує своєрідний танець з одним кроком в один бік, а двома в інший, і так на протязі майже всієї довжини ” [1]. „Таке розгортання пульсуючого простору Хрещатика є абсолютно оригінальним і немає аналогів у світовій містобудівній практиці ” [3]. Тут переплелися національні, інтернаціональні, місцеві ознаки, які з часом стали традиційним елементом київської архітектури.

Підкреслюючи тему ознак Хрещатика можна зазначити, що в ній поєдналися дві основні складові, які протягом тисячоліть боролися і одночасно гармонійно співіснували між собою – природна, лірична, живописна та штучна, урочиста. Вони характерні не тільки для Києва, а й загалом для всього українського народу. Зазвичай, в місті штучне, урбанізоване середовище перемагає природну складову. Але в столиці України відбулося рідкісне поєднання двох протиставлень і досить часто межі між ними є розмиті. Цей ефект досягався за рахунок багатьох вищезазначених ознак, які були створені під впливом рослинних, ландшафтних чинників і які одночасно, підкреслювали, виявляли особливості цього ж природного оточення.

Мал. 1. Схема розташування основних ознак вздовж вулиці Хрещатик.

Умовні позначення: 1 - Домінанти; 2 - Зона рослинності; 3 – Дорога;

4 - Площі, „пульсуючий ” простір в плані.

Висновок. Нажаль, в XXI столітті для столичного українського міста, лишається досить актуальною тема пошуку сучасного, регіонального образу в архітектурі. Відсутній пошук того, що пов’язує Київ зі своїм минулим, природним оточенням та відрізняє його від інших міст сьогодні. Кожен день з появою нових, універсальних можливостей в архітектурі, зникають чи

знаходяться під загрозою забуття ті аспекти, що формувалися століттями і були одними з головних елементів, зокрема, київські ознаки. Тож, тема дослідження архітектури, як інформаційного носія (вираження та передача певного змісту засобами архітектурно-просторових форм – архітектурними „кодами ”) на прикладі вивчення розвитку регіональних ознак в архітектурі Києва є досить актуальною в світлі збереження та подальшої ретрансляції культурного надбання місцевої, столичної архітектури.

Література

1. Ернст Ф. Київ. Провідник. – К., 1930. – С. 384.
2. Коломиец Н. О своеобразии в современной архитектуре// Строительство и архитектура. - №2. – 1982. - С.27.
3. Лесков Н. Импровизаторы// Полн. собр. соч. – т. 36. – СПб., 1908.
4. Нельговский Ю. Сквозь века// Архитектура СССР. - №6. - 1982. - С. 16.
5. Шулькевич М. Киев: Архитектурно-исторический очерк. - К.: Будівельник, 1982. С. 148.

Аннотация

В статье проведен анализ в использовании региональных признаков в застройке улицы Крещатик. Изложены проблемы применения и поиска современного, регионального образа в архитектуре Киева XXI ст. Выявлено, что тема исследования архитектуры, как информационного носителя на примере изучения региональных признаков в архитектуре Киева, довольно актуальна в свете сохранения и дальнейшей ретрансляции культурного достояния местной, столичной архитектуры.

Ключевые слова: региональные признаки в архитектуре, архитектура, пульсирующее пространство, Крещатик.

The Summary

The use of regional characteristics in the building of Khreshchatyk street has been analyzed in the article. The problems of usage and searching of modern regional characteristics in Kyiv`s architecture of 21st century are set forth. The subject of study of architecture as an information carrier for example in study of regional characteristics in Kyiv`s architecture is revealed to be popular in view of protection and further forwarding of cultural heritage of local, metropolitan architecture.

Keywords: regional characteristics in architecture, architecture, pulsating space, Khreshchatyk.